

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 37.018.1:373.2.091(043.2)

MEIROȘU Ionela

**FUNDAMENTE PSIHOPEdagogICE ALE EDUCAȚIEI PARENTALE
ÎN CONTEXTUL FORMĂRII ORIENTĂRIILOR AXIOLOGICE
LA PREȘCOLARI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **ANTOCI Diana**, doctor habilitat, profesor universitar, **președintele comisiei**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
2. **OVCERENCO Nadejda**, **conducător de doctorat**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
3. **BOROZAN Maia**, doctor habilitat, profesor universitar, **referent oficial**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
4. **ȘOVA Tatiana**, doctor, conferențiar universitar, **referent oficial**, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți
5. **IANIOGLO Maria**, doctor, conferențiar universitar, **referent oficial**, Universitatea de Stat din Comrat

Susținerea tezei va avea loc la **23.06.2025, ora 10.00**,
în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor
din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. Ion Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC
(www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 23.05.2025

Președintele comisiei:

ANTOCI Diana,
doctor habilitat, profesor universitar

Conducător științific:

OVCERENCO Nadejda,
Doctor, conferențiar universitar

Autoare:

MEIROȘU Ionela

© Meiroșu Ionela, 2025

CUPRINS

Reperete conceptuale ale cercetării	3
Conținutul tezei.....	8
Concluzii generale și recomandări.....	30
Bibliografie.....	32
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	35
Adnotare (română și engleză)	36

Lista abrevierilor:

în limba română:

CET – Curriculum pentru Educație timpurie
DEX - Dicționarul explicativ al limbii române
DPC - Document de politici curriculare
GC – Grup de control
GE – Grup experimental
IET – Instituții de Educație Timpurie
OA – Orientări axiologice
OV – Orientări valorice
OAP - Orientări axiologice la preșcolari

în limba engleză:

AO – Axiological orientations
AE – Axiological education
PE – Parental education
EG - Experimental group
CG – Control Group

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei cercetate este determinată de politicile de dezvoltare a copiilor de vârstă preșcolară generate de reformele educaționale, economice, sociale și de tendințele implementării concepțiilor cu privire la dezvoltarea umană pentru schimbarea socială durabilă. Formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor își are începuturile în familie și din aceste considerente este indiscutabilă valoarea pedagogică a educației părinților. În condițiile creșterii alarmante a fenomenelor disfuncționale ce persistă în mediul familial, familia s-a transformat într-un câmp de conflicte unde membrii tind să-și impună propriul sistem de valori, cu accent mai mult pe valorile materiale decât pe cele spirituale [7]. În condițiile societății contemporane, *educația axiologică* devine o componentă indispensabilă a culturii familiei deoarece anume familia constituie mediul sociocultural și fundalul de orientare axiologică și asimilare a valorilor, proces ghidat de către părinți. În acest sens, E. Albu definește familia ca fiind „*purtător de substanță educogenă primară*”, adică de valori ce vor fi interiorizate de la cea mai fragedă vârstă [1, pp. 46-47].

Legea Educației Naționale din România asigură cadrul normativ și conceptual necesar pentru funcționarea sistemului de învățământ preșcolar prin care se promovează educația orientată spre achiziția de valori: creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și acționale, cunoștințe fundamentale și competențe de utilitate directă în societate. Deși, *educația axiologică* este mai puțin abordată în literatura pedagogică, referințele explicite și implicite la lumea valorilor sunt destul de frecvente în pedagogia universală și românească. Precizăm, că *educația axiologică* înseamnă *educația pentru valori*, printr-un demers formativ centrat spre cunoașterea, semnificarea și asimilarea valorilor autentice (de adevăr, bine, frumos, dreptate, sacru etc.). Aceste implicații educative ale părinților necesită o pregătire competentă, deoarece *educația parentală* oferă familiilor, comunităților - indicații, recomandări și sfaturi practice despre cum trebuie educați copiii, despre cum trebuie să se răspundă nevoilor și așteptărilor copiilor, despre modul în care se pot menține deschise liniile de comunicare, pe tot parcursul vieții, între părinți și copii. Din această perspectivă, *scopul educației parentale* se referă la formarea competențelor parentale care presupun consolidarea capacităților pedagogice ale părinților pentru a-i sprijini în dezvoltarea încrederii în forțele proprii și în consolidarea capacităților acestora de a-i îngriji în sens axiologic pe copii proprii.

Din aceste considerente, valorile reprezintă reglatori imanenți ai educației, reprezentările conștiente ale copiilor despre valoare fiind declarate orientări axiologice reale ale individului. Procesul complex de formare a orientărilor axiologice ale elevilor în contextul crizei globale a educației și a crizei valorilor determină oportun demararea unor demersuri educative în familie, continuarea

acestui traseu de învățare a valorilor autentice în învățământul preșcolar și valorificarea potențialului formativ al parteneriatului educațional.

Republica Moldova își afirmă angajamentul în promovarea și implementarea politicilor de educație familială și parentală. În acest sens, Codul Familiei al Republicii Moldova [9] conține reglementări esențiale. Articolul 51 (3) garantează dreptul copilului la educație din partea părinților, incluzând dezvoltarea capacităților intelectuale, libertatea de gândire și conștiință, precum și protejarea demnității copilului. Articolul 60 (1, 2) stipulează că părinții au obligația de a-și educa copiii conform propriilor convingeri indiferent dacă trăiesc împreună.

În acest context, politicile educației parentale se concentrează pe formarea și dezvoltarea abilităților parentale în sprijinul creșterii și dezvoltării copilului la potențialul maxim, premisă pentru transformarea acestuia într-un adult bine integrat din punct de vedere social. Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă, elaborarea și implementarea programelor de educație parentală sunt unele din dezideratele promovate care menționează necesitatea formării educatorilor parentali, specialiști care, prin profesia lor, sunt în relație cu familia și vor beneficia de formare specializată în dezvoltarea abilităților parentale. *Strategia sectorială de dezvoltare pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* propune conectarea inițiativelor din domeniul educației cu cele din domeniul protecției copilului și din cel medical și propune unificarea eforturilor și resurselor din sistemele de educație, protecție socială și medicală pentru a dezvolta competențele parentale în funcție de nevoile specifice ale acestora [38].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. *Sistemul orientărilor valorice* este un indicator important al calității personalității. Gradul de dezvoltare a orientărilor valorice ne permite să judecăm despre nivelul dezvoltării personale [32]. Din aceste rațiuni considerăm necesară formarea la părinți a unor competențe pedagogice relevante pentru angajarea responsabilă în formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

Educația parentală orientează prin intervenții asupra părinților în favoarea educației copiilor, constituită ca un set de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții în înțelegerea propriilor nevoi, în cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor, își propune să construiască punți de legătură între părinți și copii. Educația părinților este o formare cu caracter preventiv pentru procesul anevoios al creșterii și dezvoltării copilului. Educația parentală aduce valoare relațiilor din interiorul familiei și părinților ca persoane. Ca urmare a demersurilor de formare a părinților, aceștia vor acționa eficient și vor avea succes în soluționarea problemelor [24] [25].

Interesul pentru dezvoltarea orientărilor axiologice începând cu vârsta preșcolară este stimulat de tendințele de reconsiderare a finalităților educației pentru

valori și prin valori: (a) inițiativele curente la nivel european de instituționalizare a educației în spiritul promovării valorilor în învățământ; (b) tendința de abordare a unor teme specifice problematicii educației axiologice, manifestată de cadrele didactice sau de alți actori ai sistemului educațional față de formarea orientărilor axiologice la orice treaptă a sistemului de învățământ care produce schimbări pozitive la nivel personal și la nivel interpersonal, afirmarea conduitei axiologice în mediul educațional [apud 13, p. 13].

Importanța și relevanța temei de cercetare rezultă din noțiunea de „*educație parentală*” care se referă la calitatea acestora de a-și exercita rolurile de părinți” [29, p. 13]. Cercetătorii abordează problema din perspectiva funcțiilor pe care le dețin părinții în raport cu copiii săi (educație, atribuirea unei identități, accesul la statutul de adult etc.). „Parenting”-ul „*stilul parental*” educativ reprezintă un construct de experiențe parentale educative de a socializa copiii, ansamblul comportamentelor pe care părinții le au față de copiii lor, maniera în care părintele abordează interacțiunile comunicative cu aceștia pentru generarea comportamentelor valorice.

Educația parentală este o activitate de formare prin care pregătim tânăra generație în direcția preluării modelelor parentale, construim modelele și stilurile parentale și presupune orice tip de acțiune educativă de informare, sensibilizare, învățare, antrenare, clarificare referitoare la valori, atitudini și practici parentale de educație. Educația părinților este o formă de intervenție asupra părinților în favoarea educației copiilor, este un sistem de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții pe dimensiunile: *înțelegerea propriilor lor nevoi (fizice, sociale, emoționale, psihologice), cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor, construirea punților de legătură între părinți și copii*. Educația părinților presupune crearea unor rețele a serviciilor de sprijin ce ajută familia să beneficieze de serviciile existente și să se implice în viața comunității.

În România și în Republica Moldova, deși autorii de curriculum pentru educația timpurie au elaborat metodologii de proiectare a educației axiologice a preșcolarilor [apud 10], totuși este insuficient elaborată și validată metodologia educației parentale pentru formarea orientărilor axiologice în învățământul preșcolar. Educatorii au nevoie de resurse curriculare pentru formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor și de formare profesională în vederea educației părinților necesare pregătirii pentru educația axiologică a copiilor. Din acest unghi de vedere, este nevoie de formarea profesională a educatorilor în procesul de formare psihopedagogică inițială și continuă pentru educația axiologică a copiilor. În această ordine de idei, Cristea S. (2015) subliniază, că „*perfecționarea educatorilor reprezintă o activitate cu conținut pedagogic și social proiectată, dezvoltată în cadrul sistemului de învățământ, cu funcție managerială de reglare - autoreglare*

continuă a învățământului la nivelurile sale (funcțional – structural - operațional de referință”. Statutul educatorului este confirmat de activitatea de formare continuă în context social deschis ce solicită cadrelor didactice cultură pedagogică [12].

Analiza problemelor formării orientărilor axiologice la preșcolari a permis formularea contradicțiilor cercetării: (a) între provocările sociale și ale documentelor de politici privind formarea orientărilor axiologice în învățământul preșcolar și pregătirea profesională insuficientă a cadrelor didactice pentru educația părinților și (b) contradicția între actualitatea crescândă a educației axiologice a preșcolarilor și problemele educației parentale ce rezultă din nede dezvoltarea competențelor parentale.

Preocupările științifice rezultă din lipsa unor repere psihopedagogice privind educația parentală pentru asigurarea formării orientărilor axiologice în învățământul preșcolar din care se conturează **problema cercetării:** *Cum poate fi proiectată și valorificată educația parentală pentru asigurarea formării orientărilor axiologice ale preșcolarilor?*

Scopul investigației constă în: stabilirea fundamentelor psihopedagogice, elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari.*

Obiectivele cercetării:

1. stabilirea fundamentelor psihopedagogice privind educația parentală, orientările axiologice și educația axiologică;
2. elucidarea particularităților dezvoltării psihologice a preșcolarilor în contextul formării orientărilor axiologice la preșcolari;
3. interpretarea prevederilor curriculare din România și R. Moldova privind orientările axiologice la preșcolari de 5-6 ani;
4. studiul experimental al premiselor formării OA la preșcolari (opinia profesorilor și a părinților privind educația axiologică a preșcolarilor);
5. descrierea experiențelor de educație parentală în învățământul preșcolar;
6. crearea și întemeierea științifică a mecanismelor pedagogizării părinților;
7. elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari.*

Ipoteza cercetării: educația parentală poate avea un caracter evident productiv în sensul formării competențelor parentale necesare pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolarilor dacă: vor fi stabilite fundamentele teoretice privind educația parentală, orientările axiologice și educația axiologică; vor fi descrise particularitățile dezvoltării preșcolarilor și interpretate experiențele metodologice de educație parentală în învățământul preșcolar; va fi evaluată opinia profesorilor pentru învățământul preșcolar și a părinților referitor la educația

axiologică a preșcolarilor cu vârsta de 5-6 ani; vor fi elaborate mecanismele pedagogizării părinților; va fi elaborat, implementat și validat experimental *Modelul pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari* și vor fi formulate concluzii științifice privind formarea OA la preșcolari.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare: În demersul investigațional au fost aplicate metodele: *teoretice* - documentarea științifică, recursul la istorie, modelizarea pedagogică, metode analitico-sintetice și *experimentale* - experimentul pedagogic, conversația, testarea, studiul de caz, chestionarea, probe de evaluare, metode de prelucrare matematică și analiza calitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezultă din: argumentele științifice descrise privind importanța educației parentale în sensul formării OA la preșcolari; identificarea fundamentelor psihopedagogice privind educația parentală; studiul evoluției semnificațiilor termenului de orientări axiologice; crearea mecanismelor pedagogizării părinților care au stat la baza elaborării *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari* și formularea unor concluzii științifice privind educația axiologică a preșcolarilor.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la stabilirea fundamentelor psihopedagogice și conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*.

Semnificația teoretică a investigației constă în: descrierea evoluției conceptului de valoare și orientări valorice; analiza științifică comparată a curriculumului educației timpurii din România și R. Moldova pentru identificarea orientărilor axiologice relevante preșcolarilor de 5-6 ani recomandate curricular; relevarea competențelor parentale semnificative formării OA la preșcolari; argumentarea necesității formării profesorilor pentru învățământul preșcolar și a educației părinților despre problemele educației axiologice a preșcolarilor.

Valoarea practică a cercetării rezultă din: interpretarea experiențelor metodologice de educație parentală pentru formarea OA la preșcolari; studiul experimental al opiniei profesorilor pentru învățământul preșcolar despre problemele educației axiologice ale preșcolarilor de 5-6 ani; determinarea strategiilor de formare a orientărilor axiologice ale preșcolarilor; stabilirea gradului de pregătire a părinților pentru educația axiologică; elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*; elaborarea concluziilor și recomandărilor metodologice privind educația axiologică în învățământul primar; dezvoltarea teoriei

generale a educației prin concluzii științifice referitoare la formarea profesională a cadrelor didactice pentru educația parentală.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și studii experimentale desfășurate cu profesorii și copiii de 5-6 ani din învățământul preșcolar din România.

Publicațiile la tema tezei: 10 lucrări științifice dintre care: 3 articole în reviste de profil, 7 articole în lucrările conferințelor internaționale și naționale.

Structura tezei: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte-cheie: educație parentală, orientări axiologice, educație axiologică, părinți, învățământ preșcolar, parteneriat educațional etc.

SUMARUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

În **Introducere** este demonstrată actualitatea și importanța formării orientărilor axiologice la preșcolari, sunt descrise problema, scopul și obiectivele cercetării, prezentate reperele teoretice ale cercetării, sunt descrise semnificația teoretică, noutatea, originalitatea și valoarea praxiologică a investigației procesului de formare a orientărilor axiologice în învățământul preșcolar.

Capitolul 1 „Baza teoretică a educației parentale pentru formarea orientărilor axiologice ale copiilor” prezintă evoluția semnificațiilor conceptului de educație axiologică, descrierea interpretărilor științifice ale conceptului de educație parentală și elucidează specificul dezvoltării psihologice a preșcolarilor. Primele reflecții filosofice de natură axiologică asupra educației sunt atribuite lui Platon care a conceput lumea ideilor ca fiind sursa valorilor. Idealul educațional al epocii era *kalokagathia*: un individ frumos (*kalos*) și virtuos (*agathos*) [apud 31].

În contextul crizei valorice contemporane, educația devine esențială pentru revitalizarea idealurilor umane. *Vârsta preșcolară*, privită ca o etapă a explorării realității și a relațiilor interumane, debutează cu descoperirea sinelui. Specialiștii identifică substadii ale preșcolarității: preșcolarul mic (3-4 ani), preșcolarul mijlociu (4-5 ani) și preșcolarul mare (5-6/7 ani) [19, p.6]. La această vârstă, copiii manifestă un interes pronunțat pentru adulți, preferând plimbările și adresând numeroase întrebări în lanț (deceluși) [37, p.7]. Un rol semnificativ în acest proces îl au motivațiile dominante, care apar și se dezvoltă paralel cu nevoile sociale. Interesul pentru joc atinge un maxim, iar curiozitatea se intensifică. În familie și la grădiniță se dezvoltă interesele sociale ale copilului, manifestate prin atenția față de cei din jur, dorința de a imita și de a interacționa cu ei.

Dimensiunea axiologică a educației subliniază importanța formării unor personalități echilibrate și autonome unde educația parentală joacă un rol principal în construirea societății responsabile. Educația axiologică nu doar că facilitează

interiorizarea valorilor necesare unei conviețuiri armonioase, ci și sprijină părinții în adaptarea metodelor de interacțiune cu copiii prin colaborare cu instituțiile educaționale. Procesul de educație la preșcolari este gradual, dezvoltarea lor psihologică bazându-se pe avansul cognitiv, emoțional și social, constituind astfel fundamentul experiențelor educaționale.

Educația axiologică reprezintă un proces de care trebuie să se ghideze concepătorii de programe educaționale, specificând valorile esențiale (*adevărul, binele, frumusețea, sacralitatea, dreptatea, libertatea*), necesare în planificarea curriculară a conținuturilor educaționale [5]. „*Scopul educației axiologice* în cadrul instituțiilor preșcolare constă în formarea conștiinței, convingerilor și comportamentelor morale care asigură interiorizarea valorilor cultural-spirituale ale comunității. În grădinițe, acest proces implică transmiterea principiilor de libertate, dreptate, bine, sacru, sinceritate, precum și dezvoltarea valorilor moral-spirituale, contribuind la crearea unei baze etice solide pentru viitorii membri ai societății și sensibilizarea față de protejarea naturii” [36].

Important de subliniat că, în *educația axiologică a preșcolarilor* nu se poate discuta despre constituirea imediată a referențialului axiologic. În acest sens, T. Sârbu subliniază existența a trei niveluri de interiorizare a valorilor [apud 46]: *nivelul acceptării valorii* presupune doar o acceptare emoțională fără a demonstra convingere. Valoarea acceptată afectiv poate fi interiorizată sau nu, în funcție de influențele educaționale; *nivelul preferinței pentru o anumită valoare* implică selectarea unor valori dintr-o gamă largă și apariția dorinței de acceptare, aceste valori fiind denumite valori personale; *nivelul participării/angajării* implică un grad ridicat de certitudine, ceea ce facilitează interiorizarea valorilor și conduce la încercarea de a le propaga. În educație, convingerea și modelul joacă un rol esențial ca factori externi în formarea individului, iar rezultatul acestora, comportamentul, trebuie centrat pe promovarea sistematică a valorilor.

Abordarea curriculară a educației axiologice implică o analiză riguroasă a demersului pedagogic orientat spre implementarea prevederilor curriculare, concepută pe baza principiilor educației timpurii, evidențiind faptul că „educația nu poate fi separată de valori”. În acest sens, educația axiologică tratează atât valorile pozitive, cât și pe cele negative, cu accent pe promovarea valorilor pozitive în formarea copiilor [14]. Educația axiologică, abordată în context preșcolar, nu presupune doar transmiterea unor cunoștințe sau reguli, ci formarea unei baze morale și etice care va ghida copilul pe tot parcursul vieții. Acest demers necesită o atenție sporită din partea educatorilor, care trebuie să-și adapteze acțiunile și influențele la nevoile și particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor contribuind la crearea unui optim axiologic indispensabil pentru dezvoltarea viitorilor membri ai societății.

Educația parentală, conform opiniei cercetătoarei L. Cuznețov [15], se referă la transformarea părinților în actori implicați, axați pe autoperfecționarea continuă a competențelor sale parentale. Aceasta se realizează prin acțiuni organizate cu implicarea specialiștilor din variate domenii: pedagogie, psihologie, asistență juridică, medicală etc., având ca scop crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea, educația și asigurarea bunăstării copiilor, precum și soluționarea situațiilor dificile ce pot apărea în viața copiilor și a adulților. *Educația parentală* reprezintă ansamblul de programe, servicii și resurse destinate părinților, reprezentanților legali sau persoanelor în îngrijirea cărora se află copilul, cu scopul de a-i sprijini în creșterea și educația copiilor, în conștientizarea rolurilor pe care le au și de a dezvolta și îmbunătăți competențele parentale. *Obiectivul activităților de educație parentală* este de a-i face pe părinți conștienți de importanța implicării în creșterea și dezvoltarea copilului, prin acumularea cunoștințelor, atitudinilor, prin învățarea unor practici de educație axiologică conform recomandărilor pedagogiei contemporane.

Capitolul 2 „Repere metodologice ale educației parentale în contextul cercetării experimentale a orientărilor axiologice ale preșcolarilor” conține studiul experimental constatativ al premiselor educației parentale din perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari. Cercetarea pedagogică experimentală, realizată în perioada 2023-2024 a fost planificată în baza generalizării informațiilor teoretice și practice despre formarea orientărilor axiologice la preșcolari. La etapa preliminară a fost aplicată *Proba de evaluare a necesităților unor formări pedagogice pentru educația axiologică a preșcolarilor* cu scopul descrierii opiniei acestora despre formarea orientărilor axiologice la preșcolari (Tab. 1). Aplicată pe un eșantion de 101 părinți, *Proba de evaluare* a generat concluzii științifice despre pregătirea pedagogică insuficientă a părinților pentru orientarea axiologică a copiilor demonstrând necesitatea educației parentale. Totodată, *proba de evaluare pentru părinți* a evidențiat necesitățile unor formări pedagogice necesare în educația axiologică a preșcolarilor. Analiza datelor experimentale a permis să constatăm interesul părinților cu referire la învățarea unor metode de orientare/ghidare valorică a copiilor. În acest sens, educația parentală este importantă deoarece contribuie la *modelarea comportamentului valoric al copiilor* părinții fiind primele și cele mai influente modele pentru copii.

Tabelul 1. Metodologia cercetării pedagogice experimentale

Eșantion	Instrumente de investigație	Etape
1. Părinți:	Probă de evaluare a necesităților părinților privind formarea	Preliminară

GE de 101 părinți chestionați la etapa preliminară a experimentului pedagogic Total 56 părinți (const.-validare), GE (29) și GC (27) Grădinița nr. 37 din Brăila, România Grădinița cu program normal Ianca, România Grădinița nr.1, Ianca, România Grădinița Târlele Filu, loc. Ianca, România	pedagogică pentru educația axiologică a preșcolarilor Test de evaluare a nivelului de dezvoltare a competențelor parentale în perspectiva evidențierii problemelor de educație axiologică (var. 01, 02 a testului)	Constatare 2023-2024 Validare 2024
2. Educatori: GE de 105 educatori chestionați în contextul întrunirilor metodice Grădinița cu program normal Ianca Grădinița nr.1, Ianca Grădinița Târlele Filu, loc. Ianca GE – 14 educatori de la Grădinița nr. 37 din Brăila, România	Chestionar de evaluare a opiniei profesorilor pentru educația timpurie privind colaborarea cu părinții în educația axiologică a preșcolarilor - -	Preliminară Constatare 2023-2024 Validare 2024
3. Preșcolarii (GE -22) din grupa mare (5-6 ani), Grădinița nr 37 din Brăila, România	Fișă de observație a conduitei axiologice a preșcolarilor	Constatare Validare 2024
Total eșantion: 298 subiecți		

La vârsta preșcolară orientările axiologice se referă la valorile pe care părinții și profesorii pentru învățământul preșcolar le consideră fundamentale: *respectul, responsabilitatea, onestitatea, empatia* și altele. Orientat curricular, procesul de formare a OA la preșcolari implică în primul rând părinții care nu întotdeauna au pregătirea corespunzătoare și un nivel de cultură și educație necesare.

Etapă de constatare a experimentului pedagogic

Testul de evaluare a nivelului de dezvoltare a competențelor parentale în perspectiva evidențierii problemelor de educație axiologică a fost conceput pentru a aprecia în ce măsură părinții reușesc să gestioneze relațiile cu propriii copii. Întrebările au inclus trei opțiuni de răspuns: „*întotdeauna*”, „*în mare parte*” și „*rareori*”, oferind posibilitatea de a înțelege nivelurile (*înalt, mediu și scăzut*) de formare a competențelor parentale.

În cadrul experimentului pedagogic au participat total 56 de părinți, dintre care 29 au făcut parte din grupul experimental, 27 de părinți din grupul de control. Competențele parentale evaluate prin întrebările testului se referă la gestionarea conduitei la copii, comunicarea eficientă, responsabilitatea pentru satisfacerea nevoilor, autoreglarea emoțională, empatia și implicarea emoțională.

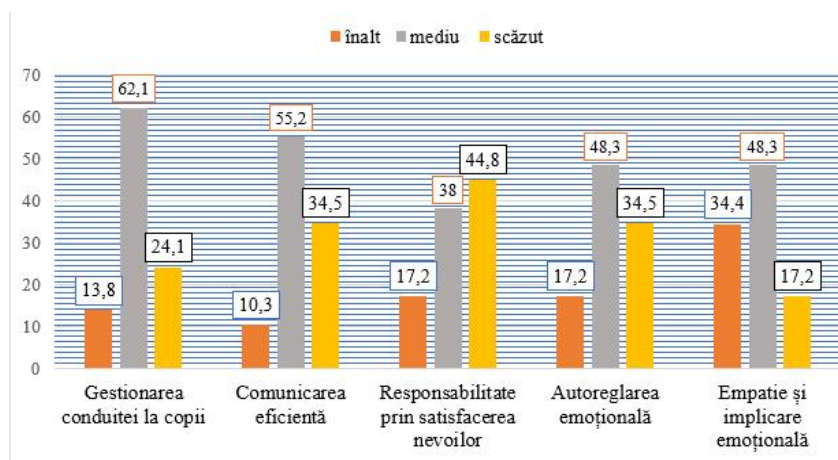

Figura 1. Niveluri de formare a competențelor parentale (const., GE)

Analizând rezultatele din Fig. 1, observăm, că doar 13,8% dintre părinți demonstrează un nivel înalt de dezvoltare a competenței de gestionare a conduitei copilului pentru a controla comportamentul valoric al copiilor. Majoritatea însă demonstrează nivel mediu și minim, ceea ce demonstrează că părinții nu reușesc să creeze un climat sigur, bazat pe valori clare, unde copilul învață să-și controleze acțiunile și să respecte regulile sociale. Pentru a atinge o eficiență maximă, este necesar totuși ca părinții să-și consolideze capacitatea de a sprijini copilul în dezvoltarea orientărilor sale axiologice. Situația părinților la alte competențe este similară, fapt care ne aduce la convingerea că aceștia au nevoie de educație parentală. În continuare ne-a interesat în ce măsură, în acest sens, sunt pregătiți profesorii.

Asupra GE, format din 14 cadre didactice pentru învățământul preșcolar din grădinița nr. 37 din orașul Brăila din România, acțiunile experimentale au fost desfășurate în perioada 2023-2024. GE a fost chestionat aparte în perspectiva comparării acestor date cu rezultatele de la etapele de formare și de control a experimentului pedagogic. Evaluarea opiniei profesorilor pentru învățământul preșcolar privind colaborarea cu părinții în educația axiologică a preșcolarilor s-a realizat Chestionarul acoperă aspecte esențiale ale educației axiologice, cum ar fi definirea conceptului, metodele aplicate, valorile promovate și formele de colaborare cu părinții. Întrebările includ atât răspunsuri închise (cu opțiuni multiple), cât și deschise (unde cadrele didactice pot oferi opinii personale) pentru a obține o viziune generală asupra formării orientărilor axiologice la preșcolari.

Tabelul 2. Opinia profesorilor pentru învățământul preșcolar despre educația axiologică și despre interesul manifestat al părinților pentru formarea OA (GE, constatare, %)

Ce înțelegeți prin educația axiologică în învățământul preșcolar?		
Proiectarea/realizarea activităților educaționale în grădiniță în planul formării orientărilor axiologice la preșcolari	Valorificarea activităților educative în învățământul preșcolar cu scopul educației prin valori	Crearea condițiilor pedagogice necesare dezvoltării preșcolarilor
7,1%	57,2%	35,7%
Selectați problemele Dvs. în proiectarea și realizarea educației axiologice la preșcolari		
Pregătirea metodică insuficientă pentru formarea orientărilor valorice la preșcolari	Contradicții în promovarea valorilor și influența distructivă a mediului social în formarea orientărilor valorice	Implicarea sporadică a părinților în educația axiologică a copiilor
21,40%	35,70%	42,90%
Ce tipuri de activități considerați că ar fi rezonabil de organizat în grădiniță cu scopul educației axiologice a preșcolarilor?		
Activități cotidiene de modelare a orientărilor axiologice la preșcolari	Studiul de caz și analiza critică a conduitei	Gala modelelor de conduită valorică
14,2 %	28,6%	57,2%
Cât de interesată este familia în colaborarea cu educatorii din învățământul preșcolar pentru educația copiilor în spiritul valorilor?		
În mare măsură	În medie măsură	Puțin interesată
7,1%	21,5	71,4

Plauzibil faptul, că 57,2% au menționat că prin educație axiologică înțeleg valorificarea activităților educative în învățământul preșcolar cu scopul educației prin valori, iar 35,7% recunosc importanța creării condițiilor pedagogice necesare dezvoltării valorice a preșcolarilor. Totodată, doar 7,1% dintre subiecți simt nevoia proiectării/realizării activităților educaționale în grădiniță în planul formării orientărilor axiologice la preșcolari, aceasta constituind un impediment în transpunerea valorilor în obiective pedagogice concrete. Analizând rezultatele din Tabelul 2 observăm că 21,4% dintre profesori au recunoscut pregătirea metodică insuficientă ca fiind principala problemă în formarea orientărilor axiologice la preșcolari. Activitățile *bazate pe gala modelelor de conduită valorică* este cea mai populară opțiune a profesorilor (57,2%) recomandată în educație axiologică la preșcolari. Acest tip de activitate ar putea avea impact deosebit prin modelele de inspirație. Date alarmante (71,4% dintre profesori consideră că părinții sunt puțin interesați de colaborare) care arată necesitatea educației parentale în condițiile distanțării semnificative a familiei de instituția educațională în promovarea valorilor. Datele relevante sugerează nevoia valorificării unor programe de formare continuă care să le ofere strategii pentru formarea orientărilor valorice.

Analiza curriculumului ne-a permis constatarea că cele mai promovate valori în curriculum sunt *reziliența* (92,9%), *autocontrolul emoțional* (93,0%) și *independența* (86,0 %), *umorul* (85,7 %) și *respectul de sine și de alții* (78,5 %) etc.

Tabelul 3. Opinia profesorilor pentru învățământul preșcolar despre valorile promovate în documentele curriculare și orientările axiologice care se formează mai complicat în grădinița de copii

	Valori promovate în documentele curriculare la nivel preșcolar (GE, const.)	Orientări axiologice care se formează mai complicat în grădinița de copii (GE, const.)
Reziliența	92,90%	57,20%
Omenia	64,90%	64,30%
Prietenia	14%	100%
Umorul	85,70%	64,30%
Bunătatea	21%	99, 8%
Cooperarea responsabilă	57,20%	92,90%
Comunicarea empatică	64,30%	92,90%
Independența	86%	71%
Curiozitatea și dorința de a învăța	64,30%	64,30%
Autodisciplină	64,30%	64,30%
Respectul de sine și de alții	78,50%	78,50%
Autocontrolul emoțional	93%	71%

Profesorii au remarcat orientările axiologice care se formează complicat în grădinița de copii (prietenia – aproximativ 100 %, bunătatea - 99, 8 %, cooperarea responsabilă – 92,9% etc). Analiza rezultatelor din Figura 2. relevă că pentru autodisciplină, doar 10,3 % dintre preșcolari au atins un nivel înalt, în timp ce, 41,30%, se situează la nivel mediu, iar un procent de 48,40%, manifestă un nivel scăzut, ceea ce indică dificultăți în gestionarea comportamentului autonom și în respectarea regulilor.

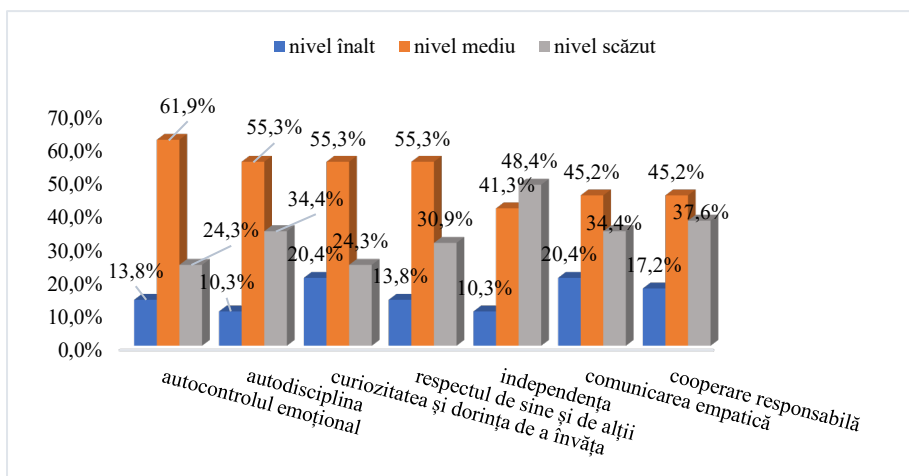

Figura 2. Niveluri de formare a orientărilor axiologice la preșcolari (GE, const.)

La variabila *comunicare empatică*, 20,4 % dintre copii au înregistrat un nivel înalt, demonstrând capacitatea de a înțelege și de a răspunde emoțiilor celorlalți. Cu toate acestea, 45,20% dintre copii se află la nivel mediu, iar 34,40% prezintă un nivel scăzut, ceea ce sugerează o nevoie crescută de sprijin pentru dezvoltarea empatiei și relațiilor interpersonale. În ceea ce privește cooperarea responsabilă, 17,20% dintre preșcolari au atins un nivel înalt, demonstrând abilități avansate de colaborare. Totuși, 45,20%, se află la nivel mediu și 37,60% - nivel scăzut, fapt ce reflectă dificultăți în asumarea responsabilităților. Rezultatele evidențiate sugerează necesitatea unor intervenții educaționale pentru îmbunătățirea autodisciplinei, independenței și a cooperării responsabile, la care s-au înregistrat niveluri scăzute ale OA prezentate în Fig. 2.

Rezultatele preșcolarilor din grupul de control privind orientările axiologice sunt aproximativ similare cu datele GE.

În urma analizei rezultatelor chestionarului, s-au conturat ***concluziile cu privire la opinia cadrelor didactice despre domeniile și valorile promovate în educația preșcolară***. Cadrele didactice consideră că domeniile cele mai relevante pentru educația axiologică sunt cele care vizează sănătatea, dezvoltarea fizică, relațiile interpersonale și dezvoltarea cognitivă, apreciate ca fiind esențiale în formarea atitudinilor responsabile, a empatiei, respectului și a cooperării. Educația axiologică este parte integrantă a domeniilor vizate ce asigură dezvoltarea preșcolarilor. Cadrele didactice subliniază faptul că documentele curriculare pun un accent deosebit pe valorile: *bunătatea, prietenia și comunicarea empatică*, aceste valori fiind considerate esențiale. Observăm dificultatea în promovarea unor valori complexe

precum *reziliența și autocontrolul emoțional*. Cadrele didactice consideră că aceste valori sunt mai greu de învățat și aplicat de către copii, din cauza complexității lor și a necesității unor experiențe de viață mai ample pentru dezvoltarea acestora.

În ceea ce privește rolul părinților, cadrele didactice recunosc importanța valorilor promovate în familie. Totuși, se observă că există diferențe în modul în care părinții înțeleg și aplică educația axiologică. Părinții sunt considerați mai activi în promovarea valorilor precum comunicarea expresivă și prietenia, dar se implică mai puțin în dezvoltarea altor valori precum autodisciplina sau empatia.

Aceste concluzii sugerează că educația axiologică în grădiniță trebuie să fie o responsabilitate comună între cadrele didactice și părinți care necesită un mediu educațional armonios și susținut de experiențe de viață adecvate.

Întâlnirile tematice cu părinții sunt considerate esențiale pentru promovarea unui dialog deschis între familie și grădiniță, facilitând schimbul de idei și experiențe despre valorile comune. Educatorii își doresc ca aceste întâlniri să ajute la dezvoltarea unei viziuni unificate asupra orientărilor axiologice care trebuie promovate în educația preșcolarilor.

În concluzie, menționăm opinia cadrelor didactice privind importanța angajării părinților în educația prin și pentru valori, menționând faptul, că consilierea părinților este o metodă eficientă de formare a valorilor la copii. Totodată, programele de educație parentală sunt apreciate ca un instrument esențial pentru consolidarea implicării părinților în educația axiologică a copiilor. În plus, parteneriatele educatori-părinți în vederea educației axiologice sunt considerate principale pentru asigurarea unui proces educativ colaborativ.

Prevederi curriculare din România și R. Moldova privind formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor

Formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor este un aspect esențial al educației timpurii, având rolul de a ghida dezvoltarea valorilor și a normelor morale ale copiilor. Prevederile curriculare pentru educația preșcolară sunt structurate pentru a integra eficient aceste valori în activitățile zilnice ale copiilor. În România, educația reprezintă o prioritate națională, conform Legii Educației Naționale, „principiul asumării, promovării și păstrării identității naționale și a valorilor culturale ale poporului român” este unul dintre principiile care reglementează învățământul preuniversitar și superior, precum și învățarea pe tot parcursul vieții în România. Educația are ca scop influența alegerilor valorice individuale, în concordanță cu idealul personal de atins, orientarea valorică a personalității constituind principala misiune a educației [3]. Finalitățile educației timpurii din România specificate în Curriculum de educație timpurie sprijină dezvoltarea liberă,

completă și echilibrată a personalității, conform nevoilor individuale. Grădinița este o organizație care învață și facilitează procesul de învățare a orientărilor valorice.

Tabelul 4. Valorile promovate în Curriculum [10, p.9]:

Valorile personale	Respectul de sine, responsabilitatea, integritatea, cetățenia activă, excelența, perseverența etc.
Valorile sociale	Demnitatea umană, respectul față de alții, echitatea, egalitatea de gen, toleranța etc.
Valorile societale/naționale	Cultura națională, diversitatea și dialogul cultural, democrația, libertatea, justiția, patriotismul, etc.
Valorile general-umane	Adevărul, binele, frumosul, dreptatea, pacea, mentalitatea globală etc.

În acest sens, finalitățile educației timpurii includ aspecte esențiale pentru formarea, dezvoltarea și diversificarea competențelor-cheie pe parcursul educației: descoperirea propriei identități de către copil, exersarea autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive; exersarea abilităților sociale prin interacțiuni cu alți copii și cu adulții; stimularea curiozității, a atitudinii active și a explorării mediului apropiat/familiar, ca bază pentru experiențele de învățare, dobândirea de cunoștințe, capacități și deprinderi, precum și atitudini necesare la intrarea în școală și pe tot parcursul vieții [35, p.16].

Curriculumul național promovează valori pe care fiecare individ să le interiorizeze și să le aplice în viața personală, socială și profesională:

- *respectul* – pentru sine, pentru alții, pentru drepturile omului, pentru diversitate și pentru mediul înconjurător,
- *responsabilitatea* – asumarea răspunderii pentru propriul comportament și acțiuni, conștientizarea și asumarea responsabilităților sociale,
- *spirit de echitate* – adoptarea unui comportament proactiv în eliminarea barierelor legate de caracteristici personale sau sociale (gen, statut socio-economic, etnie, religie etc),
- *integritatea* – onestitate, responsabilitate și o atitudine etică,
- *spirit inovator și creativitate* – deschiderea către schimbare, implementarea ideilor creative prin soluții inovatoare, generarea de noi idei și comportamente, autonomie, gândire critică și reflexivitate,
- *cetățenia activă* – solidaritate și implicare pentru binele comun,
- *excelența* – aspirarea către performanță și rezultate, în conformitate cu potențialul fiecăruia,
- *perseverență, răbdare, stăruință și tenacitate în muncă, convingeri și atitudini*, capacitatea de adaptare la situații nefavorabile și la provocări [35, p.15].

Sistemul propriu de valori al copilului, cu structură axiologică specifică, se formează prin experiențele de viață, învățarea socială și pe măsura socializării copilului, în funcție de particularitățile sale psihice și psiho-sociale. Curriculumul pentru educația timpurie din România prevede dezvoltarea orientărilor axiologice la preșcolari și implică formarea comportamentelor prosociale, de acceptare și respectare a diversității, de recunoaștere și respectare a regulilor sociale, asumare a responsabilităților, de exersare a abilităților de participare la luarea deciziilor, și exprimarea acceptării și înțelegerii față de cei din mediul apropiat [ibidem, p.19]. Referențialul axiologic promovat de curriculumul românesc evidențiază ansamblul de valori pedagogice generale și specifice dimensiunilor educației: valori universale, internaționale, naționale, colective, individuale și instrumentale [20]. Urmare a consultării literaturii științifice și a prelucrării datelor experimentale am ajuns la concluzia despre importanța elaborării și descrierii unor mecanisme relevante pedagogizării părinților (Fig. 3).

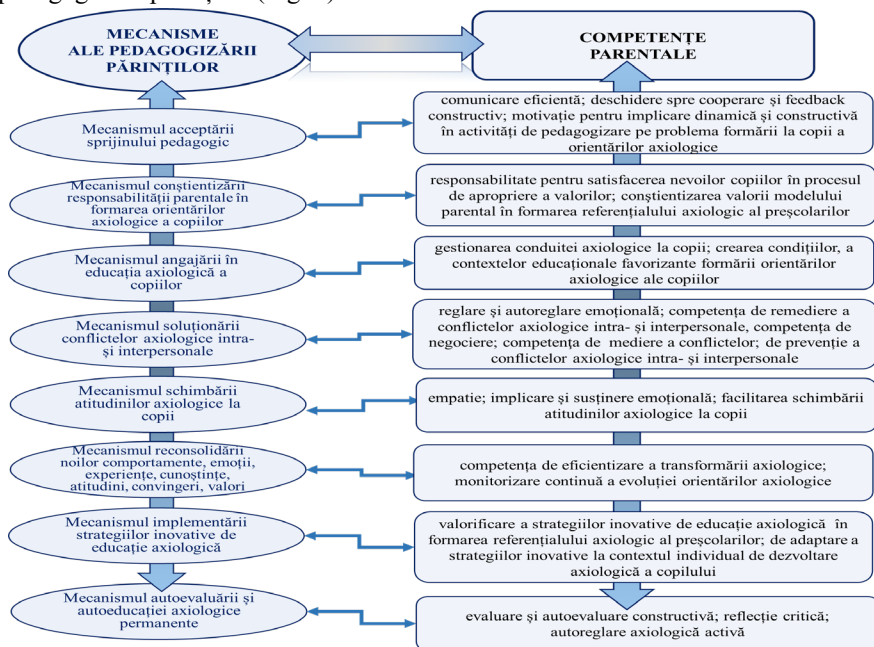

Figura 3. Mecanismele pedagogizării părinților și competențele parentale definitorii pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari

Mecanismul acceptării sprijinului pedagogic se referă la procesul prin care părinții recunosc și valorifică contribuția educatorilor și a altor specialiști, experți în domeniul educației axiologice a preșcolarilor în sprijinul formării orientărilor

axiologice ale copiilor lor. Aprobarea de către părinți a suportului pedagogic oferit de experții în educația axiologică timpurie facilitează comunicarea interactivă, prin care părinții pot împărtăși rezultatele, preocupările, sugestiile personale, în timp ce educatorii, psihopedagogii etc. oferă recomandări fundamentate pe expertize pertinente și competențe profesionale. Părinții devin colaboratori activi în atingerea obiectivelor educației axiologice prin crearea unui mediu educațional sustenabil.

Mecanismul conștientizării responsabilității parentale vizează procesul prin care părinții își recunosc și își asumă rolul activ în formarea orientărilor axiologice a preșcolarilor. Acesta include responsabilitatea părinților de a satisface nevoile copiilor în ceea ce privește înțelegerea, diferențierea, învățarea și interiorizarea valorilor. Totodată, părinții devin conștienți de valoarea modelului parental în formarea referențialului axiologic al preșcolarilor, demonstrând prin comportamentele lor deținerea valorilor pe care intenționează a le forma copiilor.

Mecanismul angajării în educația axiologică a copiilor se axează pe valorificarea potențialului parental în gestionarea conduitei axiologice la copii. Prin angajarea plină a părinților în educația axiologică a copiilor se creează mediului educațional favorizant consolidării orientărilor axiologice ale copiilor cărora îi sunt specifice caracteristicile: holistic, coerent, sustenabil, adaptabil, cooperant, accesibil, motivant, transformativ, incluziv etc.; se pun bazele identității axiologice solide, care sprijină ulterior copiii în evoluția axiologică pe parcursul vieții.

Mecanismul soluționării conflictelor intra- și interpersonale axiologice vizează atât prevenirea, cât și remedierea acestor conflicte, pornind de la dobândirea cunoștințelor esențiale despre natura lor: definiție, cauze, factori, etape, soluții etc. Părinții trebuie să dezvolte capacitatea de a identifica și utiliza strategiile educaționale potrivite pentru a soluționa eficient astfel de situații, valorificând achizițiile deținute privind reglarea și autoreglarea emoțională, negocierea și medierea în contextul conflictelor axiologice, alături de manifestarea în relația cu cei din jur, a atitudinilor și conduitelor empatice, asertive, suportive etc., care contribuie la crearea mediului educațional armonios, receptiv, deschis, incluziv, securizant.

Mecanismul schimbării atitudinilor axiologice la copii se referă la ansamblul de interacțiuni, structuri ce sunt activate și interrelaționează pentru a produce un anumit rezultat, efect axat pe transformarea treptată a modului în care copiii percep, decodifică, valorizează diferite aspecte ale lumii. Acesta presupune manifestarea empatiei, care permite adulților să determine, recunoască, diferențieze, înțeleagă, să susțină poziția preșcolarului față de sine și cei din jur, inclusiv să se transpună imaginar în locul copilului pentru a decodifica cognițiile, comportamentele, emoțiile, convingerile copiilor. De asemenea, mecanismul solicită implicare și susținere emoțională, pentru a le oferi preșcolarilor un cadru de siguranță în etalarea

atitudinilor pozitive față de diversitate, respect pentru sine și ceilalți, responsabilitate socială, empatie, autonomie, autodisciplină, gestionare a emoțiilor, interes pentru cunoaștere și explorare a lumii etc. Copiii învață treptat să interiorizeze valorile și să-și formeze o perspectivă axiologică corespunzătoare asupra lumii contemporane.

Mecanismul reconsolidării noilor comportamente, emoții, experiențe, cunoștințe, atitudini, convingeri și valori se referă la un proces dinamic și sistematic de întărire și stabilizare a schimbărilor realizate în sfera axiologică a copiilor, fie că este vorba de copii sau adulți. Acest mecanism presupune aplicarea consecventă a unor strategii și practici educaționale menite să faciliteze internalizarea și integrarea noilor achiziții în structura valorică a personalității. Procesul de reconsolidare implică monitorizarea continuă de către maturi a evoluției orientărilor axiologice, adaptabilitate sporită, necesitatea de reflecție critică și autorefecție constantă și sprijin emoțional pentru a eficientiza transformarea axiologică a personalității.

Mecanismul implementării strategiilor inovative de educație axiologică evidențiază procesul prin care părinții valorifică inovațiile din educație prin selectarea și implementarea diverselor metode, mijloace cu impact maxim în formarea referențialului axiologic al preșcolarilor. În acest sens, se necesită a demonstra adaptabilitate, care permite părinților să realizeze acțiunile la noi abordări educaționale, asigurându-se că răspund nevoilor specifice ale copiilor, că strategiile aplicate sunt accesibile, personalizate, respectă principiul sinergiei tehnologice în formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

Mecanismul autoevaluării și a autoeducației axiologice permanente reflectă procesul dinamic, desfășurat într-un context pedagogic și social deschis, care încurajează competiția cu sine, orientată spre autodepășire și autoperfecționare continuă. Mecanismul subliniază importanța evaluării și autoevaluării constructive, care permit părinților să-și analizeze practicile educaționale și impactul acestora asupra dezvoltării axiologice a copiilor. În acest context, reflecția critică devine esențială, facilitând analiza detaliată a valorilor și principiilor care ghidează educația axiologică în familie. Parteneriatele între educatori și părinți pentru rezolvarea problemelor copiilor și explicarea argumentată a valorilor sunt considerate fundamentale pentru susținerea unui proces educativ coerent și colaborativ.

**Valori experimentale comparate ale pedagogizării părinților
obținute din implementarea Modelului pedagogic de educație parentală
în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari**

În demersul experimental evidențiem accepțiunea noastră, potrivit căreia *orientările axiologice ale preșcolarilor* constituie ansamblul de valori contemporane ce contribuie la formarea de comportamente, orientare emoțională pozitivă,

cunoștințe, atitudini, reconsolidate/transformate continuu prin prisma experiențelor personalității în funcție de contextele socio-culturale și educaționale.

Modelul pedagogic de educație parentală din perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari (Figura 4.) evidențiază interdependența și continuitatea componentelor direcționate strategic spre formarea referențialului axiologic al copiilor de vârstă preșcolară: pune în valoare fundamentele psihopedagogice privind educația parentală și educația axiologică în învățământul preșcolar, reliefează interconexiunea dintre etapa formării pedagogice a profesorilor din învățământul preșcolar pentru educația axiologică și etapa pedagogizării părinților pentru formarea orientărilor axiologice; accentuează competențele parentale relevante formării orientărilor axiologice la preșcolari; remarcă importanța parteneriatului educațional pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari; precizează complexitatea și integralitatea referențialului axiologic al preșcolarilor etc.

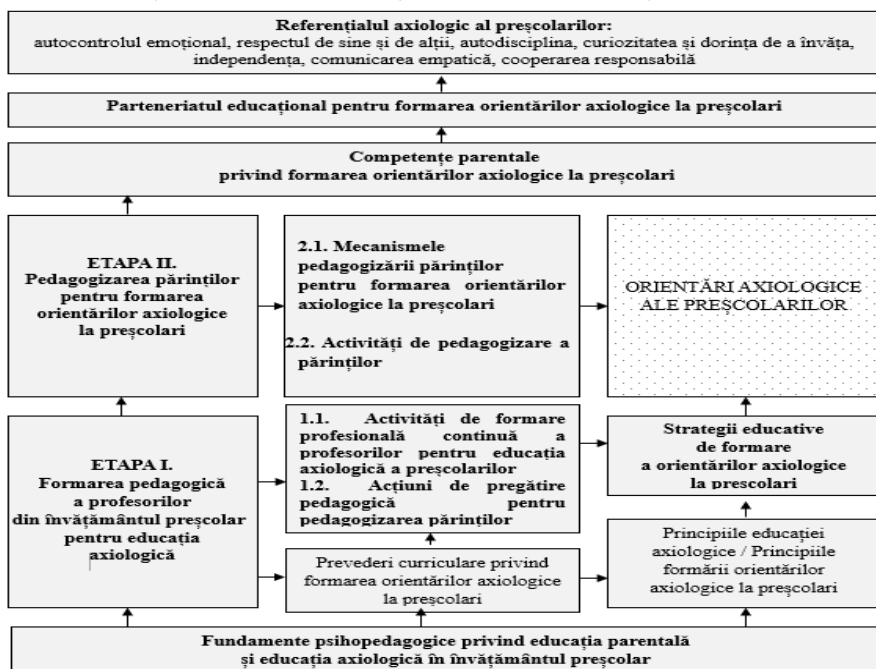

Figura 4. Modelul pedagogic de educație parentală din perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari

În vederea eficientizării intervențiilor educaționale în sfera educației axiologice a copiilor, am elaborat și valorificat *principiile formării orientărilor axiologice la copiii de vârstă preșcolară*.

Principiile educației prin valori se referă la normele orientative, teze generale cu caracter director, care imprimă procesului educațional un sens funcțional, asigurând o premisă a succesului în atingerea obiectivelor. Principiul exprimă constanța procedurală, expresia legităților organizării procesului educativ, a faptului că și în perimetrul educației se pot regăsi sau identifica raporturi esențiale, necesare, relativ constante, reiterabile ce se cer a fi explorate de actorii implicați [13, p.398].

Procesul educației axiologice a avut la bază *sistemul principiilor formării orientărilor valorice la copiii de vârstă preșcolară*: principiul congruenței și integrității structurale și de conținut a orientărilor axiologice a preșcolarilor; principiul gradualității, accesibilității și continuității în formarea orientărilor axiologice la preșcolari; principiul adaptabilității și personalizării formării orientărilor axiologice la preșcolari; principiul sinergiei tehnologice în formarea orientărilor axiologice la preșcolari; principiul valorificării parteneriatului educațional grădiniță-familie în formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

Principiul congruenței și integrității structurale și de conținut a orientărilor axiologice la preșcolari reflectă ideea de coerență, coeziune dintre structura orientărilor axiologice și conținut, subliniază faptul că structura și conținutul sunt complete, nefragmentate. Congruența dintre structura și conținuturile orientărilor axiologice la preșcolari se referă la alinierea și coerența dintre modul în care în procesul educațional sunt organizate și prezentate valorile (structura) și conținutul efectiv al acestor valori. La preșcolari, acest principiu desemnează faptul că valorile promovate (respectul de sine și de alții, empatia, autocontrolul emoțional, curiozitatea și dorința de a învăța, autodisciplina, independența, cooperarea responsabilă) sunt transmise nu doar verbal, dar și prin acțiuni, comportamente observabile. Congruența asigură că preșcolarii nu doar învață despre valori în mod teoretic, dar le trăiesc în mod concret și coerent.

Principiul gradualității, accesibilității și continuității în formarea orientărilor axiologice la preșcolari presupune menținerea unei legături constante și coerente între activitățile educaționale și valorile pe care acestea le promovează, subliniază importanța unui proces educațional coerent, în care valorile sunt însușite, întărite și integrate în viața de zi cu zi a preșcolarilor. În acest sens, procesul de formare a orientărilor axiologice se realizează gradual, permițând copiilor să integreze valorile în mod natural, în conformitate cu stadiul lor de dezvoltare cognitivă, emoțională. Valorile necesită a fi introduse treptat, avansând spre noțiuni complexe pe măsură ce copilul crește, orientările axiologice fiind transmise într-un mod accesibil vârstei copilului, cu exemple și activități care să corespundă nivelului său de înțelegere. Totodată, valorile sunt reafirmate constant în diverse contexte educaționale, ce vizează discuții, activități practice, modele de comportament din partea maturilor.

Respectarea principiului se manifestă prin promovarea unui mediu educațional stabil, coerent, comprehensibil, care facilitează procesul de învățare și dezvoltare, asigură o tranziție fluidă între diversele etape și forme ale educației, favorizând mecanismul schimbării atitudinilor axiologice la copii. Prin activități și experiențe repetate, copiii sunt expuși constant la valori și principii care îi ajută să își reformuleze atitudinile și să integreze noile concepte. Accesibilitatea și continuitatea asigură re consolidarea noilor comportamente, experiențe, cunoștințe, atitudini, convingeri axiologice prin întărirea mesajelor educaționale primite, asigurându-se că aceste valori devin parte integrantă din conduita și conștiința preșcolarilor.

Principiul adaptabilității și personalizării procesului de formare a orientărilor axiologice la preșcolari precizează ideea potrivit căreia formarea orientărilor axiologice la preșcolari este un proces adaptat și personalizat în funcție de particularitățile individuale ale fiecărui copil, evidențiază ralierea intervențiilor educațional la nevoile și interesele specifice ale copiilor, ceea ce sporește angajamentul și învățarea activă. În formarea orientărilor axiologice este esențial să se țină cont de individualitatea și diversitatea fiecărui copil, de contextul său familial, cultural. Totodată, principiul implică încurajarea copilului să aprecieze propria individualitate, dar și să respecte, să valorizeze diversitatea, promovând toleranța, empatia, respectul, bunăvoința, corectitudinea, onestitatea etc. favorizând implicarea activă a copilului și sprijinind dezvoltarea autonomiei și a responsabilității.

Principiul sinergiei tehnologice în formarea orientărilor axiologice la preșcolari presupune combinarea sinergică a tehnologiilor educaționale clasice și moderne, promovând experiența educațională holistică, adaptată nevoilor diverse ale copiilor. Integrarea metodelor clasice și a tehnicilor moderne subliniază importanța utilizării atât a metodelor tradiționale, cum ar fi conversația, explicația, povestirea, jocul de rol, exercițiul etc., cât și a tehnicilor precum Diagrama Venn, Graficul T, Explozia Stelară, Cubul, Ciorchinele, Bula Dublă etc. Totodată, sunt valorificate mijloacele didactice clasice precum cele imagistice, dar și mijloacele audio-vizuale ce vizează utilizarea resurselor digitale, precum aplicațiile și platformele educaționale online. De exemplu, prin activități care combină lectura poveștilor (abordare clasică) cu aplicațiile interactive ce vizează valorificarea jocurilor educaționale (abordare modernă), copiii explorează subiecte relevante axate pe empatie, cooperare, asertivitate, respect, responsabilitate etc., punându-se accent pe formarea orientărilor valorice într-un mod captivant, interactiv, variat, productiv.

Principiul valorificării parteneriatului educațional grădiniță-familie în formarea orientărilor axiologice la preșcolari evidențiază importanța susținerii în mediul familial a valorilor promovate și formate de grădiniță și vice-versa, fiind asigurată continuitatea între educația formală și cea informală.

Intervențiile realizate în cadrul demersului experimental, *axat pe educația parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*, au vizat valorificarea unei abordări bifazice, proiectată și implementată deliberat, strategic și organizat în cadrul etapelor: **etapa I:** Formarea pedagogică a profesorilor din învățământul preșcolar pentru educația axiologică și **etapa a II-a:** Pedagogizarea părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

La Etapa I „Formarea pedagogică a profesorilor din învățământul preșcolar pentru educația axiologică”, am urmărit să asigurăm progresul competențelor profesionale ale cadrelor didactice din perspectivă biaspectuală: *dezvoltarea competențelor profesionale de educație axiologică a copiilor de vârstă preșcolară și pregătirea psihopedagogică a cadrelor didactice din învățământul preșcolar pentru pedagogizarea părinților privind formarea OA la preșcolari*.

Activitățile realizate în vederea formării pedagogice a profesorilor din învățământul preșcolar pentru educația axiologică au inclus: Masa rotundă organizată cu cadrele didactice „Grădinița și Familia – parteneri egali în educația axiologică a preșcolarilor”; Seminarul pentru cadrele didactice „ABC-ul educației axiologice”; Atelierul „Transpoziția didactică – imperativ în formarea orientărilor axiologice la preșcolari”; Seminarul „Referențialul axiologic al preșcolarilor”; Atelierul de lucru „Strategii educative de formare a orientărilor axiologice la preșcolari”; Lectoratul pentru cadrele didactice „Rolul educatorului în formarea orientărilor axiologice la preșcolari prin activități didactice și extradidactice/extracurriculare”; Webinarul „Educatorul – promotor al valorilor perene”; Seminarul „Conflictului axiologic intra- și interpersonal: definire, factori, influențe, prevenție, intervenție”; Trainingul „Eficientizarea transformării axiologice a personalității”; Consultațiile individuale și de grup pentru cadrele didactice „Formarea orientărilor axiologice la preșcolari: provocări, succese și viziuni strategice” etc.

În cadrul activităților de formare profesională continuă, profesorii din învățământul preșcolar au beneficiat de suport teoretico-praxiologic privind educația axiologică a preșcolarilor și pedagogizarea părinților privind formarea orientărilor axiologice la copii. În acest sens, au fost analizate modele reprezentative formării competențelor prosociale ale preșcolarilor. Considerăm că eficiența formării orientărilor axiologice la copii depinde de sinergia dintre educația formală, oferită de cadrele didactice din învățământul preșcolar și cea informală, asigurată de mediul familial, în care părinții, beneficiari direcți ai pedagogizării pe problema educației axiologice a preșcolarilor, devin coparticipanți activi ai acestui proces complex.

La etapa de control a experimentului pedagogic a fost aplicat asupra GE de educatori de la grădinița nr. 37 din Brăila, România, *Testul de evaluare a pregătirii*

profesorilor pentru învățământul preșcolar pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari. Datele experimentale comparate certifică dinamica pozitivă a formării profesorilor din GE în vederea asigurării educației axiologice a copiilor.

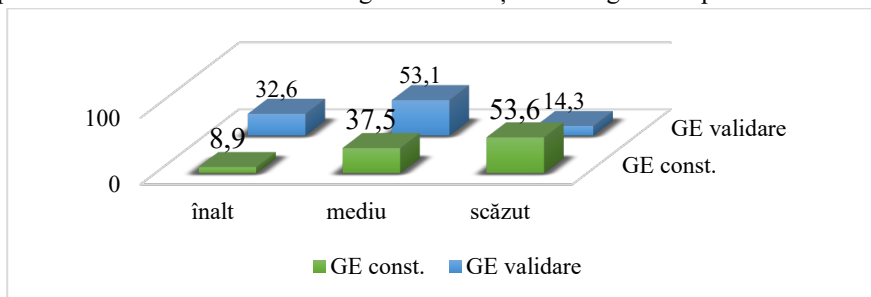

Figura 5. Valori experimentale comparate privind gradul de pregătire a cadrelor didactice în vederea educației axiologice în învățământul preșcolar (constatare - validare, GE - profesori pentru învățământul preșcolar)

În ceea ce privește valorile promovate, cadrele didactice subliniază că documentele curriculare pun accent deosebit pe valori precum bunătatea, prietenia și comunicarea empatică, iar aceste valori sunt considerat esențiale în procesul educațional. Un alt aspect observat este dificultatea în promovarea unor valori mai complexe, precum reziliența și autocontrolul emoțional. Cadrele didactice consideră că aceste valori sunt mai greu de învățat de către copii, din cauza complexității lor și a necesității unor experiențe de viață ample pentru dezvoltarea acestora.

La ETAPA 2. Pedagogizarea părinților au fost create contexte de formare a competențelor parentale, care au asigurat oportunități de înțelegere și aplicare de către părinți a principiilor educației axiologice, în general, și a principiilor formării la copii a orientărilor axiologice, în particular, facilitând manifestarea și internalizarea valorilor autentice la preșcolari, într-un mod consecvent, unitar, coerent. În acest context, Vl. Pâslaru afirmă: „Apropierea (asimilarea, însușirea) valorilor determină esențial calitatea individului, care se identifică cu propria-i calitate, deci cu propriile valori, inclusiv cu calitatea de a-și apropria valori, de a se constitui ca ființă desăvârșită – valoarea supremă a ființei umane” [34, p.329].

Evidențiem faptul că **etapa a doua s-a axat pe pedagogizarea părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari** fiind orientată spre proiectarea și implementarea activităților în cadrul cărora s-a urmărit dezvoltarea competențelor parentale. Ansamblul activităților de pedagogizare a părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari a inclus: Masa Rotundă „Părinți versați și inspirați, Copii valorici și dibaci: cooperare strategică sustenabilă”; Seminarul „Rădăcini și Aripi: Educația prin și pentru valori în familie”; Workshop-ul „Contexte

educaționale pentru formarea axiologică a copiilor”; Trainingul „Conflictul axiologic intra-și interpersonal: contexte, impact, soluții”; Trainingul „Atitudinile: rol și relevanță în formarea axiologică a personalității”; Workshop-ul „Valori în acțiune: transformare axiologică permanentă”; Consultațiile individuale și de grup „Formarea orientărilor axiologice la preșcolari: dificultăți, realizări, perspective”; Seminarul „Inovație în educație, inspirație, motivație, evoluție”; Ședința cu părinții „Educația axiologică - proces continuu, intenționat, dinamic, transformator”.

Ansamblul activităților de pedagogizare a părinților a contribuit la formarea orientărilor axiologice la preșcolari grație valorificării mecanismelor pedagogizării părinților pe dimensiunea formarea OA la preșcolari.

Crearea mediului favorizant a constituit **un scop explicit în procesul dezvoltării competențelor parentale pentru formarea orientărilor axiologice ale copiilor**, fiind semnificativă deoarece părinții sunt interesați de formarea referențialului axiologic încă din primii ani de viață reprezentând un model valoric esențial. Propriul referențial axiologic al părinților influențează profund sistemul de valori al copiilor.

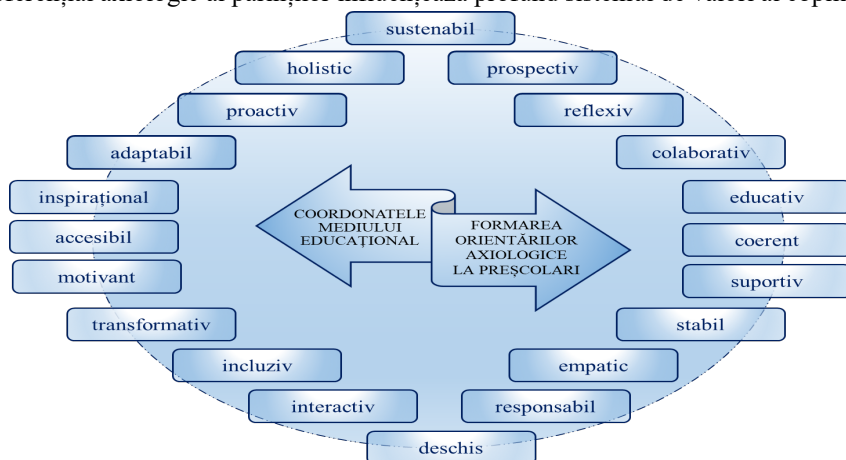

Figura 6. Coordonatele mediului educațional favorizant pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari (contribuție proprie)

Competențele parentale definitorii pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari derivate din mecanismele pedagogizării părinților.

Acceptarea sprijinului pedagogic a scos în evidență importanța deținerii de către părinți a *competenței de comunicare eficientă* în scopul soluționării unei probleme de interes comun a agenților educaționali.

Deschiderea spre cooperare și feedback constructiv a evidențiat disponibilitatea părinților de a colabora cu educatorii, oferind și primind feedback

într-un mod care să contribuie la îmbunătățirea continuă a strategiilor educaționale direcționate în vederea formării orientărilor axiologice ale copiilor.

Motivația părinților pentru implicare dinamică în activități de pedagogizare pe problema educației axiologice a copiilor a fost reprezentativă în asigurarea continuității educaționale între diversitatea contextelor formale și informale. Am urmărit motivarea părinților pentru implicarea plenară în activități de pedagogizare privind formarea referențialului axiologic al copiilor de vârstă preșcolară.

Manifestarea responsabilității părinților pentru satisfacerea nevoilor copiilor s-a concentrat pe recunoașterea, clarificarea și satisfacerea diversității necesităților definitorii: fiziologice, emoționale, cognitive, sociale, educaționale, culturale, de securitate, de apartenență, de explorare, de acceptare etc. Satisfacerea nevoilor copiilor privind înțelegerea, diferențierea, învățarea, interiorizarea treptată a valorilor a subliniat procesul complex de apropiere (asimilare, însușire) a valorilor, fapt care a condus la reliefaarea referențialului axiologic al preșcolarilor.

Reflecția critică reliefează abilitatea părinților de a analiza și judeca în mod obiectiv informațiile, situațiile, având în vedere nu doar rezultatele, dar și motivele, valorile care stau la baza alegerilor educaționale. *Autoreglarea axiologică* relevă abilitatea părinților de a reflecta critic asupra propriilor valori, de a le reevalua și a ajusta autonom conform exigențelor mediului socio-cultural contemporan, într-un proces conștient, sistematic, coerent, dinamic de autoperfecționare, în care formabilul este participant activ și responsabil în construcția propriei orientări axiologice. Competențele nominalizate au contribuit la *formarea referențialului axiologic al preșcolarului*, care, reprezintă ansamblul structurilor valorice interiorizate de preșcolari.

Prin asigurarea funcționalității parteneriatului educațional grădiniță-familie, părinții au fost direcționați continuu și sistematic în formarea orientărilor axiologice la copiii de vârstă preșcolară, dar am insistat în mod deosebit să asigurăm progresul competențelor parentale privind formarea referențialului axiologic al preșcolarilor.

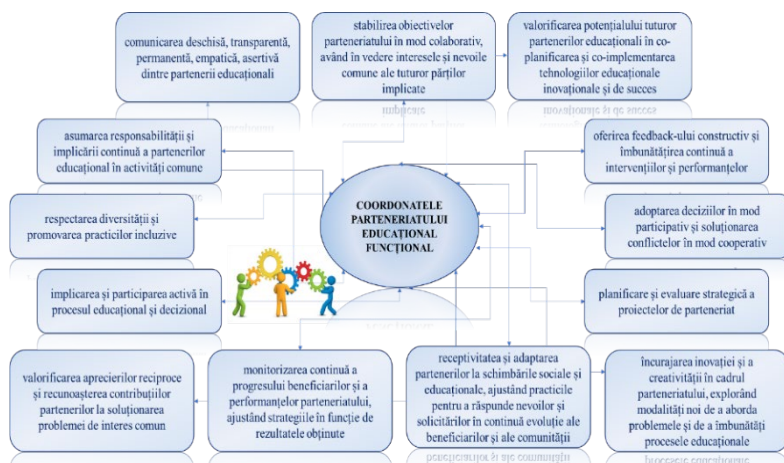

Figura 7. Caracteristicile parteneriatului educațional funcțional pentru formarea OAP (după V. Mîslîchi)

Prezentăm în conținuturile care urmează datele experimentale ce confirmă dinamica pozitivă a competențelor parentale rezultate din aplicarea Modelului pedagogic de educație parentală din perspectiva formării OA la preșcolari.

Tabelul 5. Valori comparate privind formarea competențelor parentale (GE, etapele de constatare și control a experimentului pedagogic (nr., %))

Competența	Etapă de constatare a experimentului					Etapă de control a experimentului							
	înt		mediu		scăzut	înt		Mediu		scăzut			
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.
Gestionarea conduitei la copii	4	13,8	18	62,1	7	24,1	7	24,1	19	65,6	3	10,3	
Comunicarea eficientă	3	10,3	16	55,2	10	34,5	7	24,1	17	58,7	5	17,2	
Responsabilitate prin satisfacerea nevoilor	5	17,2	11	38	13	44,8	8	27,6	14	48,3	7	24,1	
Autoreglarea emoțională	5	17,2	14	48,3	10	34,5	6	20,7	16	55,2	7	24,1	
Empatie și implicare emoțională	10	34,5	14	48,3	5	17,2	14	48,3	12	41,4	3	10,3	

Prelucrarea și interpretarea datelor obținute în cadrul experimentului subliniază progresele semnificative în dezvoltarea competențelor părinților din grupul experimental, îmbunătățiri ce reflectă eficiența intervențiilor de pedagogizare având impact pozitiv asupra performanțelor ce vizează gestionarea conduitei, comunicarea eficientă, asumarea responsabilităților, autoreglarea emoțională, empatia etc.

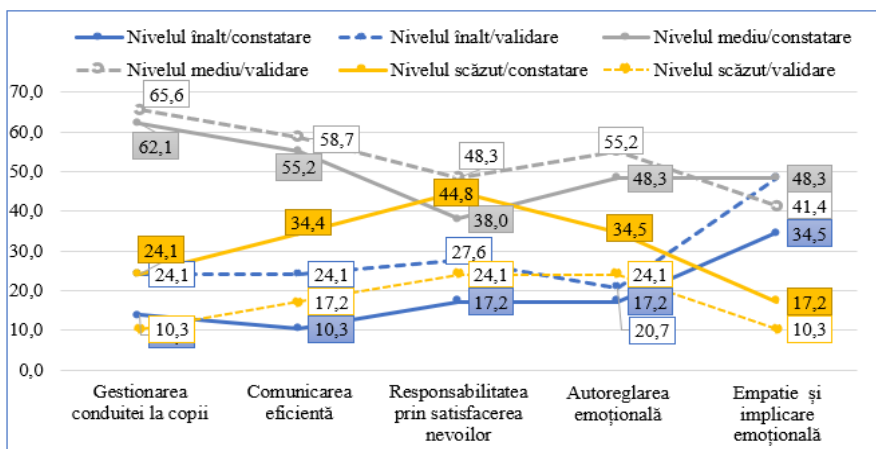

Figura 8. Niveluri comparate de formare a competențelor parentale (constatare-validare, GE de părinți)

Datele experimentale relevă nivelul înalt al competențelor parentale pe problema formării orientărilor axiologice la preșcolari, deținute de părinții grupului experimental, grație activităților multiple de pedagogizare la care au participat activ în calitate de beneficiari. Totodată, promovarea comunicării și cooperării active cu cadrele didactice pentru a înțelege mai bine strategiile utilizate în grădiniță a asigurat continuitatea procesului educațional, valorificând sinergia dintre educația formală și informală. Prin dezvoltarea respectivelor competențe, părinții nu doar au contribuit la formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor, dar au fost și promotorii educației care este adaptată la cerințele și provocările contemporane, fapt ce a sporit relevanța și eficiența procesului educațional în cadrul familiei. Aplicarea *Modelului pedagogic de educație parentală din perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari* a demonstrat funcționalitatea și consecutivitatea intervențiilor realizate în vederea asigurării progresului competențelor profesionale ale cadrelor didactice și a competențelor parentale demonstrate de către părinți privind formarea referențialului axiologic al copiilor de vârstă preșcolară.

Ansamblul structurat și complex al competențelor deținute de părinți favorizează consolidarea permanentă a orientărilor axiologice la copiii de vârstă preșcolară. Între competențele parentale definitorii pentru formarea referențialului axiologic al preșcolarilor se evidențiază: *comunicarea eficientă, deschidere spre cooperare și feedback constructiv, responsabilitate pentru satisfacerea nevoilor copiilor în procesul de formare a orientărilor axiologice, gestionare a conduitei axiologice a copiilor, autoreglare emoțională, empatie, susținere emoțională* etc.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Cercetarea teoretico-aplicativă descrisă în textul științific al tezei de doctor reflectă realizarea scopului și a obiectivelor cercetării. Demersul investigațional inițiat prin stabilirea fundamentelor psihopedagogice privind educația parentală, orientările axiologice și educația axiologică care a constituit primul obiectiv al cercetării. Interpretarea fundamentelor pedagogice privind educația axiologică a preșcolarilor și educația parentală a creat premise pentru identificarea unor probleme teoretice referitoare la educația axiologică a preșcolarilor în familie și în instituțiile de învățământ preșcolar, cunoașterea insuficientă a mecanismelor pedagogizării părinților în vederea formării valorice a personalității și prezența unor dificultăți de formare a orientărilor axiologice la copiii de vârstă preșcolară. Ansamblul de idei descris în evoluția semnificațiilor educației axiologice și a educației parentale demonstrează eforturi de precizare a conținutului științific al conceptelor de bază, a analizei și interpretării abordărilor educației prin și pentru valori în familie. La baza concepției cercetării am luat termenul de orientări axiologice, promovat în cercetările D. Antoci prin care se înțelege „constructul dinamic al convingerilor, atitudinilor, comportamentelor interdependente și ierarhic organizate în sistemul de valori al personalității”. În accepțiunea noastră, *referențialul axiologic al preșcolarilor* reprezintă ansamblul structurilor valorice interiorizate de copil, constituit din sistemul valorilor și normelor actualizate în orice act de valorizare (autocontrolul emoțional, respectul de sine și de alții, autodisciplina, curiozitatea și dorința de a învăța, independența, comunicarea empatică, cooperarea responsabilă), care se dezvoltă prin asimilarea reperelor valorice/axiologice dezirabile contemporaneității, transmise în mediul educațional formal, informal și nonformal, influențat atât de trăsăturile de personalitate ale copilului, cât și de contextele socioculturale și rămânând deschis la noi stimuli, influențe pentru a asigura adaptarea și funcționalitatea optimă a copilului în evoluția sa axiologică.

2. În temeiul analizei literaturii de specialitate ***au fost descrise particularitățile dezvoltării psihologice a preșcolarilor*** care demonstrează necesitatea conștientizării necesității de formare a profesorilor pentru învățământul preșcolar și a pedagogizării părinților cu scopul de a-i pregăti pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari. De asemenea, am stabilit că pentru realizarea educației axiologice familiale este necesar să dezvoltăm/formăm la părinți anumite competențe, în baza cărora aceștia ar fi capabili să opereze cu trei categorii de valori: cu valorile-scopuri ale educației, cu valorile instrumentale/ mijloace și cu valorile care pot fi considerate criterii ale educației. În final, cunoașterea și înțelegerea de către părinți a particularităților de vârstă, personalitate, a specificului și strategiilor educației prin valori și pentru valori pot asigura determinarea și elaborarea fundamentelor

praxiologice ale educației axiologice familiale.

3. În România, curriculumul pentru învățământul preșcolar este reglementat de Ministerul Educației și vizează orientări axiologice importante care presupune formarea orientărilor valorice esențiale pentru dezvoltarea unei personalități echilibrate, armonioase și integrate în societate. La această etapă de vârstă se pune accentul pe dezvoltarea abilităților de relaționare, de exprimare a sentimentelor și gândurilor și pe interiorizarea valorilor fundamentale. Din perspectiva interesului cercetării de a identifica principalele orientări axiologice specifice vârstei ***au fost interpretate prevederile curriculare din România și R. Moldova privind orientările axiologice la preșcolari de 5-6 ani. S-a constatat științific și experimental că educația parentală este necesară:*** pentru modelarea comportamentului valoric al copiilor, transmiterea unor norme și principii fundamentale de către părinți, crearea unui mediu familial de siguranță emoțională ce facilitează dezvoltarea unor orientări valorice care vor direcționa deciziile și autonomia copiilor în formarea unui sistem coerent de orientări axiologice.

4. Cercetarea experimentală preliminară a evidențiat importanța unor formări pedagogice pentru părinți necesare în educația axiologică a preșcolarilor. ***A fost realizat studiul experimental al premiselor formării orientărilor axiologice la preșcolari*** (opinia profesorilor pentru învățământul preșcolar și a părinților referitor la educația axiologică a preșcolarilor cu vârsta de 5-6 ani) care a scos în evidență interesul părinților privind învățarea strategiilor de orientare/ghidare valorică a copiilor în baza cărora ***au fost elaborate și întemeiate științific mecanismele pedagogizării părinților.***

5. Examinarea și descrierea experiențelor metodologice de educație parentală în învățământul preșcolar au condus la identificarea principalelor dimensiuni ale educației în familie, deosebit de relevante pentru formarea referențialului axiologic al preșcolarilor, în baza cărora ***a fost elaborat, implementat și validat experimental Modelul pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari. Datele experimentale comparate la etapa de control au confirmat ipoteza cercetării prin care s-a presupus că formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor poate avea un caracter evident productiv în sensul generării comportamentelor axiologice dacă: vor fi stabilite fundamentele teoretice privind educația parentală, orientările axiologice și educația axiologică; vor fi descrise particularitățile dezvoltării preșcolarilor și interpretate experiențele metodologice de educație parentală în învățământul preșcolar; va fi evaluarea opiniei profesorilor pentru învățământul preșcolar și a părinților referitor la educația axiologică a preșcolarilor cu vârsta de 5-6 ani; va fi elaborat, implementat și validat experimental Modelul pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari.***

RECOMANDĂRI:

Profesorilor pentru învățământul preșcolar: fortificarea parteneriatului școală – familie și implementarea în practica educației timpurii a *Modelul pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*;

Părinților: preocupări de cunoaștere științifică a specificului dezvoltării psihologice a preșcolarilor și eforturi de autoformare pentru configurarea referențialului axiologic al copiilor.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, E. *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie*. București: Aramis, 2002, 128 p. ISBN 973-85940-4-9.
2. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iași: Polirom, 1997. 240 p.
3. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientărilor valorice la adolescenți și tineri*. Teză de doctor habilitat în științe ale educației. Chișinău, 2022. 220 p.
4. ANTOCI, D., BOROZAN, M., BICULESCU F. T. *Metodologia educației axiologice*. Ghid metodic. Costești: Ars Libri, 2023. 288 p. ISBN 978-606-36-2377-6.
5. BADER, K. Axiology and the Dualism of Practical Reason. In: HIROSE, I., OLSON, J. (eds). *Oxford Handbook of Value Theory*. Oxford University Press 2015. p. 175-205
6. BOROZAN, M., BEȚIVU, A. *Filosofia educației. Note de curs*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2021. 158p. ISBN 978997532515-8.
7. CEBAN, V. *Fundamente pedagogice ale educației parentale pozitive*. Teză de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2022. 199 p.
8. Codul familiei [online], [citat 23.07.24] Disponibil: <https://www.legis.md>
9. COJOCARU, Ș. COJOCARU, D. *Educația parentală în România*. București, 2011. 63 p. Disponibil: <https://www.unicef.org/romania/media/816/file/Educa%C8%9Bie%20parental%C4%83%20%C3%AEn%20Rom%C3%A2nia.pdf>
10. *Conceptul dezvoltării Curriculumului școlar*. [online], Chișinău, 2024. 43 p. [citat 15.08.2024]. Disponibil: <https://mec.gov.md>.
11. COROBAN, C. *Ghid practic de educație parentală*. Chișinău: Tipografia Nr.1, 2023. 48 p. ISBN 978-9975-3620-7-8.
12. CRISTEA, S. *Concepte fundamentale în pedagogie, vol. 2: Educația. Concept și analiză*. București: Didactica Publishing House, 2016. 117 p. ISBN 978-606-683-378-3.
13. CUCOȘ, C. *Pedagogie și axiologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1995. 160 p. ISBN 973-30-4398-2.
14. *Curriculum pentru educația timpurie*. [online], 2019, 42 p. [citat 12.06.2024]. Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf.

15. CUZNEȚOV, L. Cultura educației familiale sau Mica enciclopedie de formare a competențelor parentale. Chișinău: CEP USM, 2020. 306 p. ISBN 978-9975-152-21-1.
16. Date cheie privind educația și îngrijirea timpurii a copiilor în Europa – Ediția 2014, [online] [citat 12.06.2024]. Disponibil: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/>
17. Educația în familie. Parteneriatul familie – școală. Pitești, 2023. 1097 p. [online], [citat 10.08.24] Disponibil: <https://proiecteducational.ro>
18. Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie. [online] Chișinău, 2019. 149 p. [citat 15.07.2024] Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf
19. GOLU, M. Introducere în conflictologie. București: Pro Universitaria, 2024. 176 p. ISBN 978-606-26-1922-0
20. HADÎRCĂ, M. Dezvoltarea curriculumului școlar din perspectivă axiologică. In: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*, 7-8 decembrie 2018. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Științe ale Educației, 2018, pp. 279-285.
21. IANIOGLO, M. Abordarea comunicativ-profesională a formării competenței didactice. In: *Știință, educație, cultură*, 15 februarie 2020, Comrat. Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, 2020, Vol.3, pp. 83-88. ISBN 978-9975-83-093-5.
22. IANIOGLO, M. Cultura comunicării - parte integrantă a normelor sociale. In: *Функционирование славянских и других языков и литератур в контексте языковой ситуации РМ*, 24 mai 2020, Comrat. Comrat, Republica Moldova: Tipografia "A & V Poligraf", 2020, pp. 63-68. ISBN 978-9975-83-101-7
23. ILUȚ, P. *Valori, atitudini și comportamente sociale: teme actuale de psihosociologie*. Iași: Polirom, 2014. 256p. ISBN: 973-681-763-6.
24. IONESCU, Mi., NEGREANU, El. *Educația în familie. Repere și practici actuale*. București: Ed. Cartea Universitară, 2006. 193 p. ISBN 973-731-297-X.
25. IUROAIA, F., STANCIU, F. Educația parentală și interacțiunea părinte – copil. In: *Psihologie, revista științifico-practică*. 2011, nr. 1, pp. 55-61. ISSN 1857-2502
26. MOCANU, L., CARABET, N. Educația parentală: Suport de curs. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2020. 57 p. ISBN 978-9975-46-436-9.
27. OPREA, O-M., ȘOVA, T. Condiții pedagogice de stimulare a motivației elevilor pentru succesul școlar. In: *Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare*, 8-9 noiembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2024, Ediția 2-a, pp. 408-416. ISBN 978-9975-48-197-7.
28. OPREA, O-M., ȘOVA, T. Specificul motivației pentru succesul școlar al elevilor din ciclul gimnazial. In: *Revista Didactica Pro...*, Nr. 6(148), 2024. ISSN 1810-6455

29. ORÎNDAȘ, L. Educația parentală în contextul promovării parteneriatului școală–familie. Ghid metodologic. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018. 137 p. ISBN 978-9975-48-143-4.
30. OVCERENCO, N. Creativitatea pedagogică în educația tinerilor pentru viitor pe dimensiunea valorificării parentalității clasice. In: *Geniu, talent, creativitate : - o perspectivă socio-culturală*, Ed. XIII, 1 mai 2022, Iași. Iași, România: 2022, Volumul II, pp. 27-33. ISBN 978-606-685-906-6.
31. OVCERENCO, N. Educația prenatală – dimensiune importantă a educației tinerilor pentru parentalitate. In: *Calitate în educație - imperativ al societății contemporane*, 4-5 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP UPS „I.Creangă”, 2020, Vol.1, pp. 470-475. ISBN 978-9975-46-482-6; 978-9975-46-483-3.
32. PALADI, O. *Orientările valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: Abordări teoretice*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2021. 266 p. ISBN 978-9975-48-190-8BORȚEANU, S. et al. *Curriculum pentru învățământul preșcolar*. București: Didactica Publishing House, 2009. 159 p.
33. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării: cum învață copiii și adulții?* Iași: Polirom, 2019. ISBN 978-973-46-7725-2.
34. PÂSLARU, V. *Dicționar de educație literar-artistică*. București: Editura Universitară, 2024. 352 p. ISBN 978-606-28-1800-5
35. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național. Cadrul de referință al curriculumului național*. [online] București, 2020. 67 p. [citat 12.06.2024]. ISBN 978-606-8966-06-9. Disponibil: <https://isj.vs.edu.ro/>
36. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: CEP UST, 2021. 407 p. ISBN 978-9975-76-295-3.
37. STAN. L. et al. *Educația timpurie: probleme și soluții*. Iași: Polirom, 2016. 374 p. ISBN 978-973-46-5978-4
38. Strategia sectorială de dezvoltare pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. [online] Ministerul Educației, 2014. 64 p. [accesat 31.08.2024]. Disponibil: [Educatia-2020.pdf](#)
39. ȘOVA, T. Educația pentru drepturile omului în învățământul primar: argumente și modalități de realizare. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 2, 27 aprilie 2018, Bălți. Bălți: Tipografia din Bălți, 2018, Ediția 2-a, pp. 337-344. ISBN 978-9975-3260-0-1.
40. VRĂSMAȘ, E. *Intervenția socio-educțională ca sprijin pentru părinți*. București: Aramis-Print, 2008. 255 p. ISBN 978-973-679-531-2

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI:
Articole în reviste științifice:

41. **MEIROȘU, I.** Direcții ale educației axiologice la preșcolari. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*, 2023, nr. 5(165), pp. 196-201. ISSN 1857-2103.
42. **MEIROȘU, I.** Prevederi curriculare din România și R. Moldova privind formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2024, nr. 3(37), pp. 205-210. ISSN 1857-0623.
43. **MEIROȘU, I.** Mecanismele pedagogizării părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2024, nr. 4(38), pp. 156-161. ISSN 1857-0623/ ISSN e 2587-3636.

Articole în lucrările conferințelor științifice

44. **MEIROȘU, I.** Educația axiologică la preșcolari. Provocări contemporane. In: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane*, Ed. 1. Chișinău, Moldova: INCE, 2021, Ediția 1, Vol.5, pp. 137-146. ISBN 978-9975-76-350-9.
45. **MEIROȘU, I.** Educational value of the didactic game in promoting values in preschoolers. In: *Education, Policies, Society*, 13-15 martie 2023, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I.Creangă”, 2023, p. 39. ISBN 978-9975-46-897-8 (PDF).
46. **MEIROȘU, I.** Familia - primul factor educativ în viața copilului. In: *Dialog intercultural polono-moldovenesc*, 14-15 mai 2021, Chișinău. Chișinău: Tipografia UST, 2021, Vol. IV, nr.2, pp. 124-129. ISBN 978-9975-76-341-7.
47. **MEIROȘU, I.** Formarea orientărilor axiologice a preșcolarilor din perspectiva managementului educației familiei. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Psihopedagogie și management educațional*, 28-29 februarie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 5, pp. 107-113. ISBN 978-9975-76-302-8.
48. **MEIROȘU, I.** Managementul educației parentale la nivelul învățământului preșcolar. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Psihopedagogie și management educațional*, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, Vol. 5, pp. 145-152. ISBN 978-9975-76-322-6.
49. **MEIROȘU, I.** Realizarea educației pentru și prin valori la preșcolari. In: *Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională*, Ed. 70, 28 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, Ediția 70, Vol.2, pp. 131-135. ISBN 978-9975-76-339-4.
50. **MEIROȘU, I.** Strategii inovative de formare a orientărilor axiologice la preșcolari. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 4, 27-28 octombrie 2022, Bălți. Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, Ediția 4-a, pp. 108-113. ISBN 978-9975-161-32-9.

ADNOTARE
MEIROȘU Ionela

„Fundamente psihopedagogice ale educației parentale în contextul formării orientărilor axiologice la preșcolari”, Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 197 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie în limbile română și engleză, lista abrevierilor, 155 pagini de text de bază, 16 de tabele, 36 figuri, 8 anexe.

Publicații la tema tezei: 10 lucrări științifice dintre care: 3 articole în reviste de profil, 7 articole în lucrările conferințelor internaționale și naționale.

Concepte - cheie: educație parentală, orientări axiologice, educație axiologică, părinți, învățământ preșcolar, parteneriat educațional etc.

Scopul investigației: stabilirea fundamentelor psihopedagogice, elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*.

Obiectivele cercetării: stabilirea fundamentelor psihopedagogice privind educația parentală, orientările axiologice și educația axiologică; elucidarea particularităților dezvoltării psihologice a preșcolarilor în contextul formării orientărilor axiologice la preșcolari; interpretarea prevederilor curriculare din România și R. Moldova privind orientările axiologice la preșcolari de 5-6 ani; *studiul experimental al premiselor formării OA la preșcolari (opinia profesorilor și a părinților privind educația axiologică a preșcolarilor)*; descrierea experiențelor de educație parentală în învățământul preșcolar; crearea și întemeierea științifică a mecanismelor pedagogizării părinților; elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezultă din: argumentele științifice descrise privind importanța educației parentale în sensul formării OA la preșcolari; identificarea fundamentelor psihopedagogice privind educația parentală; studiul evoluției semnificațiilor termenului de orientări axiologice; crearea mecanismelor pedagogizarea părinților care au stat la baza elaborării *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari* și formularea unor concluzii științifice privind educația axiologică a preșcolarilor.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la stabilirea fundamentelor psihopedagogice și conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*.

Semnificația teoretică a investigației constă în: descrierea evoluției conceptului de valoare și orientări valorice; analiza științifică comparată a curriculumului educației timpurii din România și R. Moldova pentru identificarea orientărilor axiologice relevante preșcolarilor de 5-6 ani recomandate curricular; relevarea competențelor parentale semnificative formării OA la preșcolari; argumentarea necesității formării profesorilor pentru învățământul preșcolar și a educației părinților despre problemele educației axiologice a preșcolarilor.

Valoarea practică a cercetării rezultă din: interpretarea experiențelor metodologice de educație parentală pentru formarea OA la preșcolari; studiul experimental al opiniei profesorilor pentru învățământul preșcolar despre problemele educației axiologice ale preșcolarilor de 5-6 ani; determinarea strategiilor de formare a orientărilor axiologice ale preșcolarilor; stabilirea gradului de pregătire a părinților pentru educația axiologică; elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de educație parentală în perspectiva formării orientărilor axiologice la preșcolari*; elaborarea concluziilor și recomandărilor metodologice privind educația axiologică în învățământul primar; dezvoltarea teoriei generale a educației prin concluzii științifice referitoare la formarea profesională a cadrelor didactice pentru educația parentală.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și prin studii experimentale, desfășurate cu educatorii, părinții și copiii (5-6 ani) din învățământul preșcolar (gradinița nr. 37 din Brăila, Grădinița cu program normal Ianca, grădinița nr.1, Ianca, România și grădinița Târlele Filu, loc. Ianca, România).

ANNOTATION
Ionela MEIROSU

„Psychopedagogical foundations of parental education in the context of forming axiological orientations in preschoolers”, Chişinău, 2025

Thesis Structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography comprising 197 sources, annotations (in Romanian and English), key concepts (in Romanian and English), a reference list of abbreviations, 155 pages of main text, 16 tables, 36 figures, and 8 appendices.

Publications on the thesis topic: 10 scientific papers, including 3 articles in specialized journals and 7 articles in the proceedings of international and national conferences.

Key Concepts: parental education, axiological orientations, axiological education, preschool teachers (educators), parents, preschool education, educational partnership, etc.

The aim of the research: to outline the psychopedagogical foundations, elaborate, and experimentally validate the *Pedagogical Model of Parental Education in the Perspective of the Formation of Axiological Orientations in Preschoolers*.

Research Objectives: to establish the psychopedagogical foundations of parental education, axiological orientations, and axiological education; to elucidate the peculiarities of psychological development in preschoolers in the context of the formation of axiological orientations in preschoolers; to analyze and interpret the curricular frameworks in Romania and the Republic of Moldova concerning AO for preschoolers aged 5–6 years; to conduct an experimental study examining the prerequisites for the formation of AO in preschoolers, including the perspectives of preschool teachers and parents on AE in early childhood; to explore and document methodological approaches to PE within the context of preschool education; to design and scientifically substantiate the mechanisms for effective PE; to develop, implement, and experimentally validate *A Pedagogical Model of Parental Education in the Perspective of Forming Axiological Orientations in Preschoolers*.

The novelty and originality of this research stem from: the scientific arguments substantiating the significance of parental education in the formation of axiological orientations in preschoolers; the identification of the psychopedagogical foundations underpinning parental education; the comprehensive analysis of the conceptual evolution of the term *axiological orientations*; the development of structured mechanisms for the pedagogical training of parents, which provided the foundation for the elaboration of the *A Pedagogical Model of Parental Education in the Perspective of Forming Axiological Orientations in Preschoolers*; and the formulation of scientifically grounded conclusions regarding the axiological education of preschoolers.

The obtained results, which contribute to addressing a significant scientific problem in research, pertain to the establishment of the psychopedagogical foundations and the scientific conceptualization of the *Pedagogical Model of Parental Education in the perspective of forming axiological orientations in preschoolers*.

The theoretical significance of the research derives from: the in-depth analysis of the evolution of the concepts of *values* and *value orientations*; the comparative scientific examination of early childhood education curricula in Romania and the Republic of Moldova to identify the axiological orientations relevant for 5–6-year-old preschoolers, as outlined in the curricula; and the justification for the necessity of training preschool educators and parents on aspects related to axiological education for preschoolers.

The practical value of the research lies in: the analysis of methodological approaches in parental education for forming AO in preschoolers; the experimental study of preschool teachers' perspectives on axiological education for 5–6-year-old children; the identification of strategies for cultivating axiological orientations in preschoolers; the assessment of parents' readiness to engage in axiological education; the development and experimental validation of the *Pedagogical Model of Parental Education in the perspective of forming axiological orientations in preschoolers*; the development of conclusions and methodological recommendations on axiological education in early childhood education; and the contribution to the general theory of education through scientific insights into the professional training of teachers in parental education.

The implementation of the scientific results was achieved through theoretical research presented at scientific conferences and through experimental studies conducted with educators, parents, and children (ages 5–6) in preschool education (Kindergarten No. 37 in Brăila, Normal Program Kindergarten Ianca, Kindergarten No. 1, Ianca, Romania, and Târlele Filu Kindergarten, Ianca, Romania).

MEIROȘU Ionela

**FUNDAMENTE PSIHOPEDAGOGICE ALE EDUCAȚIEI PARENTALE
ÎN CONTEXTUL FORMĂRII ORIENTĂRIILOR AXIOLOGICE
LA PREȘCOLARI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Chișinău, 2025

Aprobat spre tipar 08.05.2025

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset

Tiraj: 30 ex.

Coli de tipar: 2.0

Tipografia UPSC, str. I. Creangă, 1
Chișinău, MD-2069